

geçmiş zaman olur ki...

**BURHAN
FELEK**
**Eski Beyoğlu
Taksim ve ötesi**

Bir vakitler bütün Türkiye'nin kâh haset, kâh gıpta ve şüphesiz türlü isteklerin özeti olan bir iştahla gördüğü eski Beyoğlu'nu bu sütunlarda üç yazıyla anlatmak mümkün olamaz. Bereket, bizim bildiklerimizin pek mahdut oluşu bu bilgileri kendiliğinden daraltarak bu çerçeveye içine sığdırdı. Yoksa Beyoğlu, hakkında kitaplar yazılacak bir konudur.

...Dedikten sonra, nerede kalmıştık?

Evvet, Tokatlı lokantasından ileri doğru gidiyoruz. Bu Tokatlı, önceleri İstanbul'da Bahçekapı'da eski Kasapyan eczahanesinin yanında bir yerde açılmıştı. Sonradan Beyoğlu'na nakletti. Lokantayı idare edenlerin, şimdiki Park Otel idaresiyle sonradan bir münasebeti olduğu gibi bir şey hatırıma geliyor.

Taksim'e doğru yürüyoruz. Solda Büyük Kulüp denilen ve İstanbul'un beynelmilel bir kulübü olan İstanbul Kulübü gelir. Burasını yabancıların kurduğunu, içine girip kütüphanesini inceleyince anlırsınız. Bu kulüp hâlâ eski İngiliz kulüpleri tarzında devam etmektedir. İçinde birkaç odası, lokantası, oyun salonları ve kütüphanesi vardır.

Daha ileri doğru gidince sola sapan kıvrık bir sokak gelir. Şimdi oralarda sinemalar var. O sokağın sağ dibinde zamanın meşhur Odeon Tiyatrosu vardı. Şimdi bu bina sanırım bir sinemadır. Odeon Tiyatrosu, zamanının oldukça meşhur tiyatrolarındandı. Caddede devam edilirken, Lüksemburg Kiraathanesi gelirdi. Bu kiraathane şimdi Saray Sineması olmuştu. Kiraathanenin ön tarafı bir kahvehane, arkasında da müteaddit bilardo salonları vardı ve İstanbul'un meşhur bilardocuları buraya devam ederlerdi. Beyoğlu'nun bu noktasından ilerisi, daha ziyade meskenlerin bulunduğu mntika idi. İki tarafı konaklar varmış. Biz onlara yetişemedik. Yalnız sol tarafta Sakızağacı semtinin caddeye bakan kısmında meşhur Ağa Camii bulunur. Bu cami, Beyoğlu Caddesi'ndeki yegâne cami-i şeriftir. Bunun arkasına düşen yerde Beyoğlu'nun meşhur iratlarından Rumeli Hanı adındaki büyük han gelir. Bu han aynı zamanda bir geçittir.

Saltanat devrinin veziri, vüzerası Beyoğlu'nda oturmazlardı ama, Beyoğlu'nda irat edinirlerdi. Nitekim Galatasaray'daki Hristaki Pasajı, Sadrazam Sait Paşa'nın iken, Rumeli Hanı ve karşıdaki Anadolu Hanı'nın, Eğribozlu Ragıp Paşa'nın olduğu söylenirdi. Hâlâ bu hanlar dururlar ve sanırım, eski eserlerden olarak teşkil edildikleri için yıkılıp değiştirilemezler. Ağa Camii'ni geçince sol tarafa açılan İmam Sokağı gelir. Bu sokak kâmilan ikâmetgâhtır ve sol kolda en sondaki kârgir güzel konak, İngiliz Hastahanesi Başhekimi meşhur doktor Zgırdeos'a aittir. Bu sokaktan sonra gelen Mis Sokağı'nda sol baştaki bina, eski Beyoğlu Mutasarrıflığı binasıydı. Şimdi yerine büyük bir iş hanı yapılmıştır. Sağ kolda dikkate değer bir şey hatırlamıyorum. Sadece külhanı caddeye açılan bir hamam

vardı. Şimdi ne oldu bilmem.

Taksim'e yaklaşıncı solda köşede tek katlı sarı bina —şimdiki Fransız Konsoloshanesi— Fransız Hastahanesi idi. Birinci Cihan Harbi'nden sonra Fransızlar Hilton'un yan arkasına düşen Avusturya Hastahanesi'ni zaptederek Fransız Hastahanesi yaptılar ve eski binayı da konsoloshaneye çevirdiler. Bir aralık bu binanın büyük bir sinema şirketi tarafından satın alınması söz konusu olmuş, fakat sanırım, Fransa hükümeti satmak istememişti.

Şağ kolda Kilise Sokağı ve Aya Triyada Rum Kilisesi hâlâ oradadır. Caddeye doğru devam edince Sraselvililer'e dönecek köşede gene bu kilisenin önünde teras halinde Eptalifos Kahvehanesi vardı. Hâlâ var mıdır, bilmiyorum. Fransız Konsoloshane binasını bitiren sokak, Taksim sü' haznelerinin arkasına düşer. Burada Beyoğlu'nun ikinci pisuvarları (küçük su dökcek yer) gelir. Birincisi Galatasaray mektebinin yanındaki kıvrık sokakta idi.

Ve Taksim Meydanı'na çıkınca alımıza Taksim Jandarına Karakolu, yan cephemize Taksim Topçu Kışlası ve sol tarafa da Kristal Gazinosu gelirdi. Az kalsın unuttuyordum. Taksim ve Bekâr sokakları arasındaki cephede yalnız kapısı caddeye açılan "Muleruj" falan gibi isimler taşıması derin bir varyete salonu vardı. Galiba bir aralık "Misketing" denilen ruletle paten yapmak için de kullanılmıştı. Şimdi nedir bilmiyorum.

Görüyorsunuz ki, birçok eski binaların şimdi ne olduğunu bilmiyorum. Çünkü yıllar var ki, Beyoğlu'nu incelemiş değilim. Zaten bu cadde de o kadar çok ve çabuk değişikliklere maruz kaldı ki, onları takibe yetişemedim.

Buraya kadar biz Beyoğlu'nun caddeleri kebir dediğimiz doğru yolunu anlattık. Halbuki Beyoğlu yalnız bu yoldan ibaret değildi. Tünel'den bu yana Halic tarafında Tepebaşı Caddesi ve oradaki otelleri evvelce yazmıştım. Bu meyanda hâlâ bütün ihtişasını ve antikalığını muhafaza eden Perapalas Oteli, Türkiye'nin en büyük ve lüks oteliydi. Bu otelin, daha evvel meşhur silah tüccarı Anadolu Rumlarından Bodosaki'ye ait olduğu ve sonradan Bodosaki'nin arkadaşı Misbah Bey tarafından satın alındığı söylenir. Misbah Bey, oteli kendi veresiisi tarafından işletilmek şartıyla Darüşşafaka'ya vakfetti. Perapalas'tan ve şimdiki Amerikan Konsolosluk binasından evvel, halen Sanayi Odası olan binalardan birisi "Novotni" Birahanesi idi. Çekler idare ederdi. Gene oradaki binalardan biri de meşhur Amerikan Cemiyeti olan Y.M.C.A. binası vardı. Cumhuriyetin ilk senelerine kadar faaliyette bulunan bu binaya, gençlerimiz spor yapmak ve lisan öğrenmek için giderlerdi. Bu cemiyet aslında bir Hristiyanlık propaganda teşkilâtıdır ve bu yüzden Atatürk devrinde kapatılmıştır. Atatürk'ün, Müslümanlığa hizmet etmediğini iftira edenlere, onu yazmayı vazife bilirim.

Bu caddeyi Galatasaray'a doğru yürüyünce, eski otellerden İmperial Oteli gelir. Biz bu otelde 1924 senesi ilkbaharında bir gece 17 bin lira ile yatmıştık. 1924 Paris Olimpiyatları'na gitmek için hazırlanırken, hükümet bize 17 bin lira para verdi. Parayı bankadan akşam üstü aldık. Tekrar bankaya yatırılmadık. 17 bin lira o devirde çok para. Ne yapalım? Üç arkadaş, Altınordu lu Mahmut Ağabey, Vefalı Sami Ağabey, biri daha, bir oda kiralayıp para ile beraber geceyi orada geçirdilerdi.

Ve köşe başında Galatasaray'a çıkacak yola bakan meşhur İngiliz Sefarethanesi. Buraya İngiliz Sarayı denir. Gerçekten saray gibi bir binadır. Yıllar evvel burada bir resepsiyonda bulunmuşum. Kaç sene oldu hatırlamıyorum.

Oradan Beyoğlu'nun pazarı gelir. Balıkçılar, manavlar, bakkallar falan... Burada da içinde çerçi, kunduracı dükkânları olan meşhur Aynalı Pasajı veya Avrupa Pasajı vardır. Onun yanında bir de Krepen Pasajı vardı. Buraları hep esnaf ve zenaat sahiplerinin bulunduğu yerlerdi.

Eskiden Tiyatro Bokağı denilen ve Galatasaray'ın çıkan sokakta bir de "Üç Horonlar" Ermeni kilisesi bulunur.

Tokatlıyan'ın arkasında bir Rum kulübü vardı. Sonradan adliye binası haline getirilmişti. Halen ne haldedir bilmem. Ve o tarihlerde, Beyoğlu'nun meşhur Abanoz Sokağı, Beyoğlu hovardalar âleminin merkeziydi. Şimdi güya kaldırdılar. Beyoğlu'nun Taksim'e giderken sağ tarafının arkasında da eski Rum mektepleri ve ikâmetgâhlar bulunurdu. Bir ara Galatasaray Kulübü olan lokal, Amerikan Y.M.C.A.'ya da hizmet etmişti.

Beyoğlu'nun bu anlattıklarımın ibaret olmadığını söylemişim. Bunlarla sadece bu büyük insan topluluğunun meşhur binalarını sayabildimse ne mutlu!

Dikkat ettiniz mi? Beyoğlu'nda Türklere ait iratlar vardır ama, Türklere ait ticarî ve sivil müesseseler hemen hemen hiç yoktur. Orası Cumhuriyet'ten sonra Türkçeleşti.

